

## Непрестанното рушене на крайбрежията в Европа застрашава европейските стандарти на живот

Да се живее край морето е много привлекателно. Хората възприемат крайбрежията като непроменим актив, докато вредните и необратими промени в крайбрежните екосистеми продължават с неотслабваща сила. Наличните тенденции показват, че промените в земеползването в крайбрежните области надпреварват това, което са наблюдава другаде; например, новосъздадените изкуствено изградени площи по крайбрежията в Европа нарастват с темп с една трета по-бърз, отколкото във вътрешните области. Тези промени са широко мащабни и функционират под влиянието на редица фактори — демографски промени, икономическо реструктуриране, покачване на жизнените стандарти и увеличаване на свободното време, както и глобалните тенденции в търговията. В много крайбрежни райони тези фактори причиниха бързи изменения, които драстично променят потенциалната жизнеспособна дълготрайност на крайбрежните екосистеми и ползата, която те предоставят. Все по-голяма е вероятността съществуващите въздействия върху крайбрежните екосистеми да бъдат засилени с промените в климата.

Крайбрежните екосистеми са широко ползотворни за обществото. Те предоставят продоволствени услуги, като набавянето на храна, на дървен материал за гориво, енергийни ресурси и естествени продукти, както и услуги в сферата на културата (удоволствия) като туризъм и развлечения. Освен това, крайбрежните екосистеми играят важна регулираща и поддържаща роля, т.е. стабилизиране на бреговата ивица и буферизиране срещу природните бедствия или детоксикация на замърсени води. Поемайки във все по-голяма степен функцията на 'вход' за глобалната търговия и логистика, развитието на крайбрежията се увеличи все повече и повече, в резултат на което

се понижи ползотворността на екосистемите.

Тези тенденции са важни, защото услугите представляват значителен дял от общата икономическа полза на крайбрежните зони. Например, биологичните морски ресурси в Европа зависят предимно от качеството на крайбрежните зони. Ако има разпадане в тези естествени функции, процесът на рушене прогресивно ще се ускорява и ще затруднява намирането на възможен отговор от страна на обществото. Тези естествени функции не могат да бъдат заменени от технология.

Въпреки някои успехи, много крайбрежни райони се нареждат сред икономически най-слабо развитите области

на Европейския Съюз. През 1996 год., 19 от тогавашните двадесет и пет по-малко облагодетелствувани области в ЕС-15, бяха крайбрежни райони и това продължава да бъде важен въпрос и днес, в разширения ЕС-25. Малките острови са засегнати по-специално от социални и икономически проблеми (т.е. миграции и липса на икономическа инфраструктура).

До момента, развитието на крайбрежията беше основано върху икономическото реструктуриране. Това бе постигнато главно чрез туризма и свързания с него 'пик' в строителството, по-специално в средиземноморските и атлантическите райони. В други райони, приоритет беше

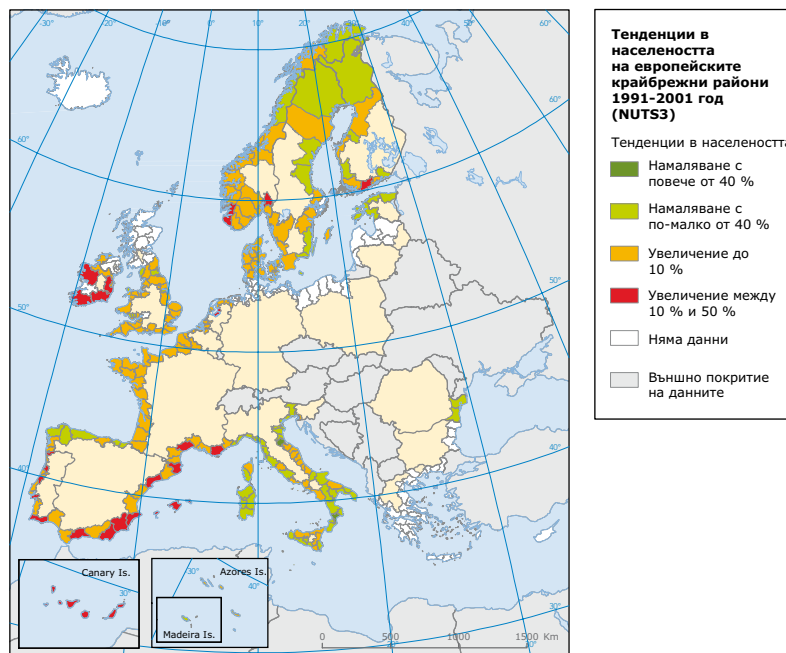


даден на икономическото реструктуриране в рибната промишленост, поради драматичното намаляване на рибните запаси. Увеличеният брой на пристанищата и количеството на морския транспорт причиниха, от своя страна, появата на крайбрежия превърнати в логистични платформи.

Същевременно, развитието на градските зони, на курортите и пристанищата, както и водните култури засягат пряко екосистемите. Тяхното влияние надминава директните въздействия от замърсяването, седиментацията и промените в крайбрежната динамика. Прилагането на рушителни методи на риболов, прекомерният добив в крайбрежните морски легла, климатичните промени и покачването на морското равнище също представляват важни заплахи за крайбрежните ареали, както екстензивното фермерство, мочурищата и леглата морски треви.

Освен това, гъстотата на населението в крайбрежните райони е средно с 10 % по-висока отколкото нейния вътрешен еквивалент; в някои страни тези цифри достигат до 50 %. Още по-обезпокояващо е превръщането на естествени области по крайбрежието в изкуствено изградени площи, които нарастват със скорост дори по-бърза от скоростта, с която нараства гъстотата на населението. Поради необратимия характер на тези промени, те са считани като една от главните заплахи за издръжливостта на крайбрежните зони. Жилищата (главно вторите жилища за ваканционно ползване, както е в много области), услугите

### Тенденции в населеността на европейските крайбрежни райони между 1991 и 2001 год.



**Източник:** ЕЕА(ЕАОС), 2006, въз основа на статистическите данни от преброяване на населението 1991 и 2001, Евростат (Eurostat).

и развлеченията са главните фактори, които обособяват 61 % от общата площ крайбрежна земя използвана за изкуствено създадени площи.

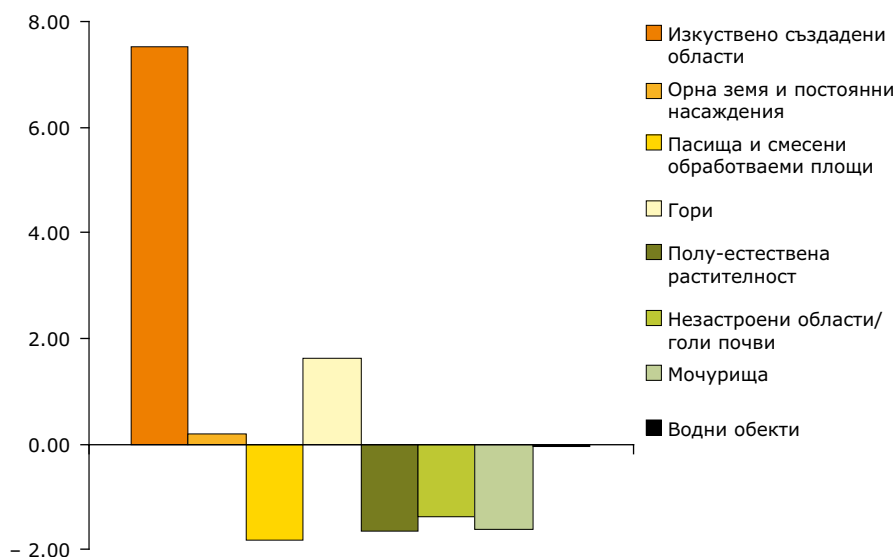
В миналото, на повечето крайбрежни области се гледеше като на покрайнини. Днес, все повече крайбрежни зони представляват първостепенни по значение региони за развитие. Съществуват много крайбрежни зони в Европа, в които делът на изкуствено изградените площи превишава 45 % от цялата област на бреговата ивица (т.е. до 1 км от бреговата линия). Най-интензивно използваните области са в средиземноморските крайбрежни зони (Франция, Испания и някои части на Италия). Цялото френско атлантическо крайбрежие също е интензивно населено, така както и испанските атлантически райони (района

на Бискайския залив и Хуелва), и значителни пространства по протежението на португалското крайбрежие. Много от крайбрежията на Северно море също са интензивно застроени (Холандия и Белгия).

По-високите жизненни стандарти в ЕС, либерализацията на европейските въздушни пътища, произтичащият от това растеж на ниско-тарифни авиолинии, заедно с развитието на транс-европейските пътни и железопътни връзки, неимоверно увеличиха мобилността на европейците, и в частност, техния достъп до крайбрежните области. Освен това, увеличаването на личните доходи даде възможност на повече хора да инвестират във втори жилища, по-специално в крайбрежните области, защото те предлагат едновременно добра себестойност и нови възможности за свободното

### Промяна в земното покритие в рамките на 10 km от крайбрежната зона в 17 европейски страни, 1990–2000

Нето стойност на промяната в земното покритие в % от първоначалната година



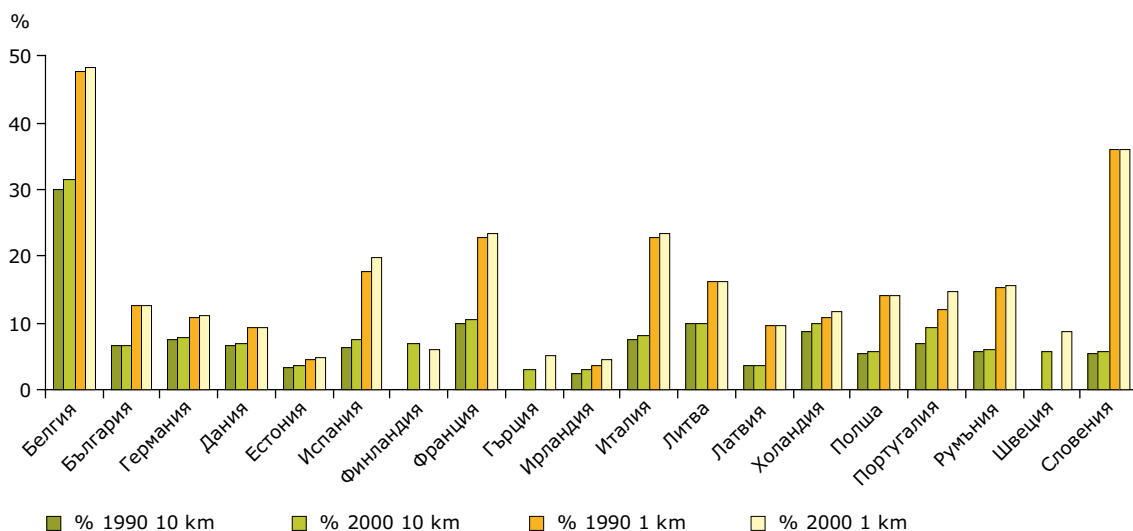
Източник: EEA (ЕАОС), 2006.

време. Развитието на удобствата и услугите свързани с обслужването на собствениците на 'втори жилища' и на туристите (т.е. хотели, водни паркове, голф игрища и картинги) води до това, че много крайбрежни райони сега са застрашени от загубване на своеобразната си идентичност.

Крайбрежните райони са изправени пред допълнителната заплаха на климатичните изменения. Различните гореспоменати стресови фактори с не-климатичен характер вече засегнаха неблагоприятно жизнеспособната дългосрочност на крайбрежните екосистеми и, съответно, способността им да

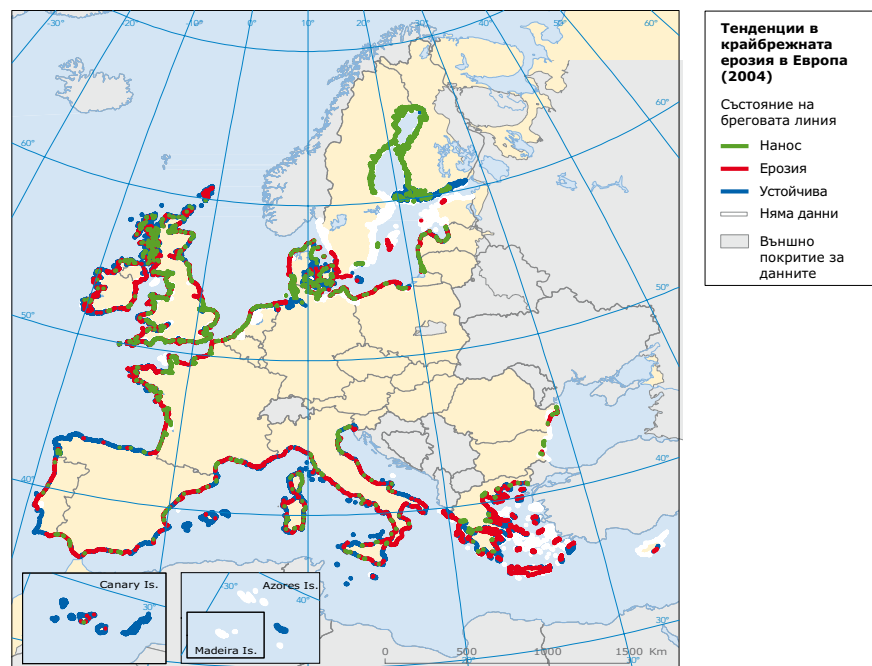
се справят с допълнителния натиск на климатичните промени. Районите податливи на наводнения по течението на главните европейски реки вече бяха в преобладаваща степен изгубени чрез развитието (т.е. Рейн, Елба и По). Крайбрежните низини също претърпяват подобни бързи темпове на развитие, с увеличение от 1 900 km<sup>2</sup> на изкуствено създадените площи между 1990 и 2000 год. Тази тенденция не показва признак на стихване. В резултат, така нареченото 'крайбрежно притискане' се чувства в много крайбрежни области. 'Крайбрежното притискане' обозначава разпростирането и растежа на строежите и инфраструктурата по-близо до бреговата ивица за сметка на естествените системи, които нормално действуват като буфери между морето и земята. Това притискане увеличава уязвимостта на крайбрежните области спрямо климатичните промени и покачването на морското равнище, по-специално в моменти на екстремни природни явления, като пристъпи на буря, например.

### Застроена площ в рамките на 0–1 km от брегова ивица спрямо цялата 10 km-ва зона, 1990–2000



Източник: EEA (ЕАОС), 2006.

## Тенденции в крайбрежната ерозия в Европа (2004)



Източник: EEA(ЕАОС), 2006, въз основа на EuroSION, 2004.

Подобряването на управлението на крайбрежната зона, най-вече съобразно с пространственото планиране, потенциално може да намали уязвимостта на крайбрежните райони спрямо последствията от промяната в климата. Национални стратегии за приспособяване към климатичните промени се появяват по настоящем в няколко страни, предлагайки ясна насока за увеличаване на естествената еластичност на крайбрежията и подобряване на трайността им. Например, принципът на ръководеното отстъпление, който цели да намали

уязвимостта на социално-екологичните системи от влиянието на промените в климата, подпомага ефикасно основната идея за интегрирано управление на крайбрежията.

От 1995 год., загрижеността за състоянието на европейската брегова линия доведе до приемането на редица инициативи от страна на ЕС, които се основават на концепцията на интегрираното управление на крайбрежната зона (Integrated coastal zone management, ICZM). Интегрираното управление на крайбрежната зона (ICZM) се опитва да уравни нуждите

на развитието чрез защита на ресурсите, които поддържат крайбрежните икономики. Специфичната цел на работата на Европейската Агенция за околната среда, ЕАОС (ЕЕА) е да даде принос в прегледа, през 2006 год., на Препоръката на Европейския Парламент и Съвета относно прилагането на интегрираното управление на крайбрежната зона, ICZM (2002/413/ЕС). Европейската стратегия по морските въпроси (The European Marine Thematic Strategy) също се занимава с крайбрежията, прилагайки подход, основаващ се на екосистемите и предлагайки създаването на Морски региони. Европейският Съюз също се включи в развитието на морската политика. Всички тези нови политически тенденции потенциално могат да спомогнат за подобряване на интегрираното управление на крайбрежията и техните екосистеми. Ключова мярка за успех ще бъде изработването на съгласувани дейности в тези политики и тяхното прилагане чрез подобрени механизми на управление.

**Референции**

EEA (2006), *The changing faces of Europe's coastal areas (Промененият се облик на европейските крайбрежни зони)*, Доклад на ЕАОС No 6/2006, Европейска Агенция за околната среда, Копенхаген.

European Environment Agency  
Kongens Nytorv 6  
1050 Copenhagen K  
Denmark

Tel.: +45 33 36 71 00  
Fax: +45 33 36 71 99

Web: eea.europa.eu  
Enquiries: eea.europa.eu/enquiries



Publications Office

ISBN 92-9167-850-3



9 789291 678501

